

Det behövs en mer nyanserad bild

Islamism är ett återkommande begrepp i nyhetsrapporteringen. Vitt skilda grupper som Al-Qaeda, Muslimska brödraskapet, AKP i Turkiet och Ennahda i Tunisien betecknas alla som "islamister". Men vad är det egentligen som förenar dem? Har de samma mål och använder de sig av liknande strategier?

Text: Your Middle East

Forskarna Simon Sorgenfrei och Göran Larsson har skrivit om bristen på konsensus kring begreppet islamism och pekar i en artikel – Islamism, islamism och islamism – i tidningen Journalisten på behovet av en mer nyanserad nyhetsrapportering. De hänvisar bland annat till en studie där Gabriel Holmqvist undersökt hur islamism skildrats på ledarsidorna i Aftonbladet, Dagens Nyheter, Expressen och Svenska Dagbladet under

perioden januari-september 2010. Sorgenfrei och Larsson skriver så här om studiens slutsatser:

”Det är tydligt att nästan allt redaktionellt utrymme ägnas åt våld, antidemokrati och terrorism när begreppet islamism behandlas. Av 47 artiklar fann Holmqvist att 36 beskrev islamism i negativa termer. I 39 av dem framställs islamism som ett hot, i 38 som våldsamt och hälften av artiklarna kopplade samman islamism med terrorism.”

Enligt Holmqvist innebär det att ”även om de enskilda skildringarna var för sig kan vara sanna, leder de sammantaget till att en nidbild skapas”. Och det betyder i sin tur att islamism genomgående likställs med icke-demokrati i dagspressen. Sorgenfrei och Larsson diskuterar därefter varför vissa tolkningar dominerar framför andra och hur urvalet styrs. De menar att det finns

litet utrymme för ”komplexa och problematiserande tolkningar” och att det ofta är ”mer intressant att lyfta fram konflikter och motsättningar”. De enskilda journalisterna styrs kort sagt av att ”chockrubriker säljer och enkla, slagfärdiga budskap får större genomslag än nyanser”.

I sin artikel hänvisar Sorgenfrei och Larsson även till islamkännaren Jan Hjärpe och hans beskrivning av islamism. Eller snarare vad Hjärpe kallar islamismer, alltså i plural, det vill säga: ”Politiskt verksamma rörelser, organisationer och grupper som åberopar islam och hävdar att islam (också) är en samhällsordning. Det är rörelser, organisationer och tankeströmmar som pläderar för islam som en grund för administration och rättssystem.”

Sorgenfrei och Larsson menar att Hjärpe med sin definition vill markera att islamism täcker in en rad rörelser och idéströmningar som kan skilja sig en hel del från varandra. Det som förenar är att samtliga har som mål att islam ska spela en roll för hur samhället organiseras. Islamism kan alltså ”tolkas och användas för att legitimera våld och förtryck” likaväl som den kan utgöra grunden för ”en uppbyggnad av ett demokratiskt och civilt samhälle”.

Även Säpo utgår från en sådan mer nyanserad och bred definition. Man konstaterar att det bland dem som kallar sig islamister finns personer och grupper om arbetar inom de existerande politiska spelreglerna, medan andra väljer att helt fjärma sig från sekulära politiska system. Det betyder också att en del islamister tar avstånd från våld, medan andra anser att det är en nödvändighet för att uppnå sina mål.

Den i media ofta citerade forskaren Magnus Norell har en annan utgångspunkt. I sin bok *Islamismens seger från Libanon till Iran* slår Norell fast att islamism är Islams ”militanta utväxt” och att det inte finns något islamistiskt parti kan vara fullt demokratiskt, även om människor röstat fram det i fria val. Sorgenfrei och Larsson drar slutsatsen att ”Norells mer kategoriska och entydiga definition av begreppet islamism har fått ett större genomslag i medierna än Hjärpes eller Säpos mer nyanserade försök till definitioner. Islamism förknippas i medierna med våld, terrorism och anti-demokrati.”

Frågan är då om det är i överensstämmelse med det pressetiska kravet på korrekt och allsidig nyhetsförmedling?

För Sorgenfrei och Larsson är svaret entydigt. De hävdar bestämt att det varken är korrekt eller allsidigt att sätta likhetstecken mellan islamism och anti-demokratisk terrorism. På så sätt bidrar medierna ”till förenklingar och stereotypa bilder”, vilket i värsta fall kan leda till ”att demokratiskt sinnade alternativ till arabiska diktaturer uppfattas som antidemokratiska rörelser som utgör ett militant hot mot västvärlden”.

Den givna slutsatsen – enligt Sorgenfrei och Larsson – är att avsaknaden av en gemensam syn på vad islamism egentligen är kräver att vi ”i alla sammanhang specificerar vilken sorts islamism rapporteringen gäller, precis som man försöker placera andra politiska aktörer på olika skalor välkända för läsarna”.

Fundera kring texten

I artikeln refereras till en undersökning av hur islamism skildras i ledande svenska dagstidningar. Sammanfattat resultatet från undersökningen.

Jämför och diskutera de två definitioner av islamism som presenteras i artikeln.

Vilket krav ställer Sorgenfrei och Larsson på tidningar och andra massmedier när de tar upp islamism i sin rapportering?